

*O spuštění „železné opony“ v Evropě se poprvé zmínil dne 5. března 1946 v americkém Fultonu W. Churchill. Prezident H. Truman prohlásil, že je odhodlán použít za „mimořádných opatření“ atomovou pumu. V tisku i v řadách vojáků se ozývaly stále četnější hlasy, přimlouvající se za „preventivní válku proti Sovětskému svazu, dokud mají USA monopol na jaderné zbraně“.*

## Dohnat a předejnat...

Vzápětí po americké atomové demonstraci síly si Stalin plně uvědomil rozhodující strategickou úlohu jaderných zbraní. S cílem dostihnout protivníka, který měl očividně několikaletý náskok, chtěl za každou cenu urychleně dokončit program využití jaderné energie pro vojenské účely. Malé množství uranu, které měl Sovětský svaz v polovině r. 1945 k dispozici, ohrožovalo rychlost projektu výroby vlastní atomové zbraně. Zabezpečení potřebného množství uranu, tak jako celý projekt atomové zbraně, bylo centrálně řízeno a sledováno Moskvou. Když bylo potřeba, politicky se ustupovalo, kde to bylo možné, uplatnily se všechny prostředky totalitní moci.

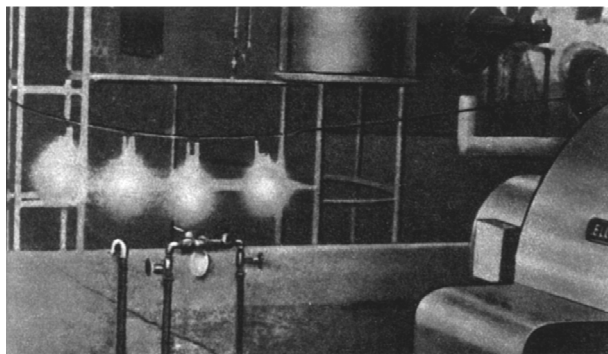
Na scénu přichází Jáchymov, který po skončení II. světové války ležel západně od demarkační linie, oddělující od sebe vojska Sovětského svazu a západních spojenců. Napětí mezi bývalými válečnými spojenci zesílilo. Z fundamentu společného vítězství se utrhl „železná opona“.

Kritické období projektu výroby sovětských atomových zbraní, kdy nedostatek surovin brzdil rychlý vývoj a výstavbu potřebných zařízení pro výrobu kovového uranu a jeho separaci, pomohly překlenout v letech 1945-1947 uranové produkty z Československa. Nesporně se uplatnily už při spuštění prvního sovětského zkušebního reaktoru v prosinci roku 1946.

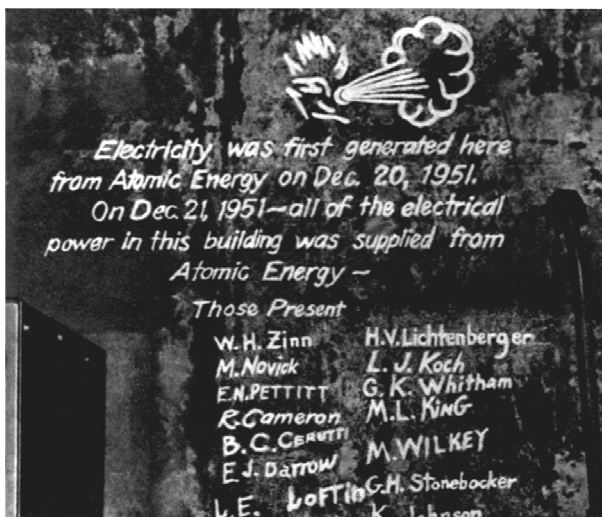
Problémy štěpení atomového jádra uranu se zabývali zejména Kurčatov, Jefferies, Vernadskij, Chopin a Kapica, přičemž jejich úsilí bylo korunováno úspěchem v noci z 24. na 25. prosince 1946, kdy se podařilo uskutečnit poprvé řetězovou reakci. Ve stejném roce začal první přísun uranu ze sovětské okupační zóny v Německu, z Bulharska a z Tádžikistánu. Vzestupný trend pokračoval i v roce 1947 a koncem roku 1948 už Sovětský svaz disponoval asi tisíci tunami uranu, což je množství, které je považováno za rozhodující pro vývoj atomové zbraně. Akademik I. V. Kurčatov konečně vyvinul jadernou pumu, která pokusně vybuchla na Irtyši u Semipalatinsku 29. srpna 1949 („... narodil od Spojených států amerických měly tyto výzkumy a práce na sestrojení atomové bomby zabránit překvapení a novému napadení Sovětského svazu“).

Sovětské vedení bylo spokojeno, neboť nálezů uranových ložisek na území sovětského bloku utěšeně přibývalo. Američané vyvíjeli ponorku na atomový pohon, jejíž zavedení do výzbroje mělo podstatně ovlivnit strategii příští války. Sovětsí fyzikové neměli zůstat pozadu, neboť i Stalin koncem r. 1952 dospěl k názoru, že je třeba zahájit výstavbu ponorkového loďstva na jaderný pohon. Americká atomová ponorka Nautilus byla zařazena do služby v roce 1954, sovětská K 3 v roce 1957.

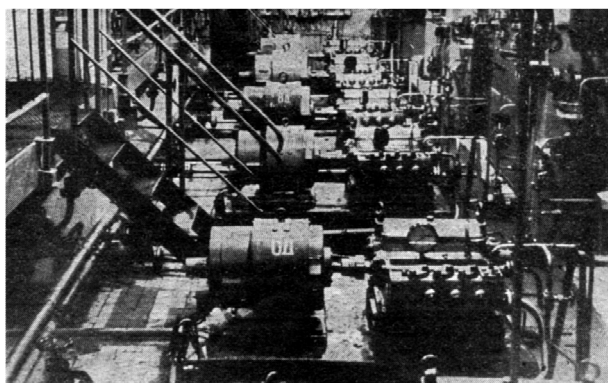
Jako úlitba černému svědomí nenápadně probíhal i výzkum mírového využití atomové energie. Výroba elektrického proudu na základě jaderného štěpení byla zahájena ve výzkumném reaktoru v Idaho Falls (USA). 21. prosince 1951 se v Argonnské reaktorové laboratoři podařilo rozsvítit čtyři žárovky proudem, který vyrobil malý turbogenerátor poháněný teplem ze štěpné reakce. Na veřejnou elektrickou síť byla poprvé připojena jaderná elektrárna 27. června 1954 v sovětském Obninsku, nedaleko Moskvy (výkon 5 MW). Téměř denně, po celých deset let jejího provozu, se tu střídaly návštěvy vědců, techniků, politiků a kulturních pracovníků z celého světa. Další civilní atomovou elektrárnu zprovoznila v roce 1956 Anglie.



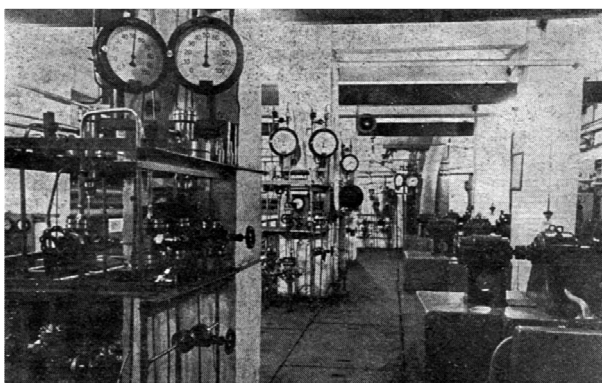
21. 12 1951 rozsvítil čtyři žárovky malý turbogenerátor, poháněný teplem ze štěpné reakce...



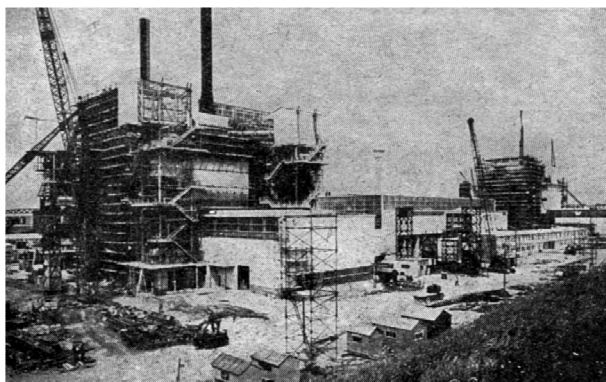
... nápis na zdi Argonské reaktorové laboratoře, který oznamuje k čemu zde došlo, stvrzují podpisy přítomných vědců a techniků



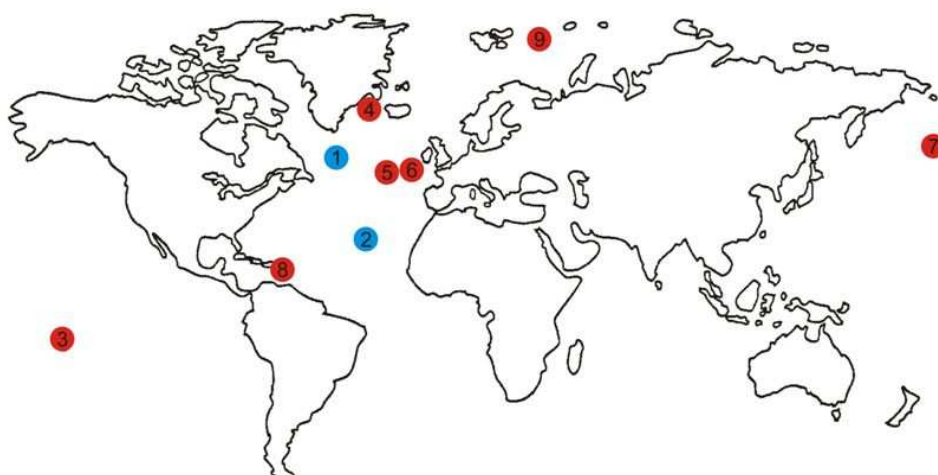
Obninská atomová elektrárna – čerpadla primárního okruhu...



... a el. kontrolní zařízení – dodávala el. proud už do veřejné sítě



Calder Hall – rozestavěná první anglická atomová elektrárna (1953)



### ponorky s jadernými zbraněmi ztracené v letech 1963-1989

- 1) americká atomová ponorka SSN-593 Tresher potopená 10. 4. 1963 185 km východně od ostrova Cod (Newfoundland), v hloubce 2 590 m
- 2) americká atomová ponorka SSN-589 Scorpion ztracená mezi 21. a 27. 5. 1968 ve vzdálenosti 740 km jz od Azorských ostrovů, v hloubce přes 3 000 m
- 3) sovětská ponorka s pěti jadernými zbraněmi ztracená 11. 4. 1968 v prostoru 1 390 km sz od ostrova Oahu Havajského souostroví
- 4) bližze neupřesněná sovětská ponorka se čtyřmi atomovými zbraněmi se ztratila v roce 1968 v sv Atlantiku
- 5) sovětská ponorka vyzbrojená torpédy s jadernými hlavicemi zmizela 10. 1. 1970 v Neapolském zálivu
- 6) sovětská ponorka se čtyřmi jadernými zbraněmi se 12. 4. 1970 ztratila v Biskajském zálivu
- 7) sovětská ponorka s osmi jadernými zbraněmi se v červnu 1983 potopila ve vodách Tichého oceánu vjv od Kamčatky
- 8) sovětská ponorka s jadernými zbraněmi se 4. 10. 1986 potopila do hloubky 5 000 m, asi 1 000 km sv od Bermud
- 9) sovětská atomová ponorka Komsomolec se po požáru 7. 4. 1989 potopila i s jadernými raketami v Norském moři, asi 180 km jz od Medvědího ostrova

Je libo nalézt ponorku? Pak si nezapomeňte vzít na dovolenou ploutve a „šnorchl“.